

ict unie

Přístup privátních subjektů k elektronickým službám státu

I privátní subjekty potřebují přístup k obsahu základních registrů a jejich službám, pokud jim zákon ukládá povinnost či dává právo s nimi pracovat

Obsah

Prvotní příčina problému	3
Nevyužitý potenciál	5
Navrhované řešení.....	6

PŘÍSTUP PRIVÁTNÍCH SUBJEKTŮ K ELEKTRONICKÝM SLUŽBÁM STÁTU

I privátní subjekty potřebují přístup k obsahu základních registrů a jejich službám, pokud jim zákon ukládá povinnost či dává právo s nimi pracovat

ICT Unie na jaře roku 2010 připravila a zveřejnila dokument nazvaný „Služby eGovernmentu pro privátní sféru“. Rozebíral koncepci tehdy ještě vznikajících základních registrů a plánů na vydávání nových občanských průkazů a poukazoval na několik potenciálních problémů celé této koncepce, zejména ve vztahu k privátní sféře. Konkrétně na skutečnost, že přístup ke službám základních registrů nemají ani ty privátní subjekty, kterým zákon přímo ukládá povinnost s nimi pracovat či dává právo je využívat. Současně dokument navrhoval, jak tyto problémy řešit.

V roce 2012 byly základní registry skutečně spuštěny. Potenciální problémy ale doposud vyřešeny nebyly a staly se problémy aktuálními. Tento nový dokument rekapituluje podstatu problémů, dává je do kontextu současného vývoje a aktualizuje návrhy na jejich řešení.

ICT Unie navrhuje a požaduje, aby řešení bylo vybráno a implementováno co možná nejdříve, a privátní subjekty tak mohly řádně plnit své zákonem uložené povinnosti či vykonávat práva, která jim zákon dává.

Prvotní příčina problému

Prvotní příčinou problému v koncepci základních registrů, kterou identifikoval dokument „Služby eGovernmentu pro privátní sféru“ z roku 2010, je rozpor mezi:

- povinností pracovat s údaji v základních registrech, kterou zákon ukládá určitému okruhu privátních subjektů,
- právem přístupu k údajům v základních registrech, které zákon explicitně dává určitému okruhu privátních subjektů,

a

- obecným principem architektury základních registrů, podle kterého privátní subjekty nemohou propojit své informační systémy s vnějším rozhraním základních registrů (tzv. EGON rozhraním) a využívat jeho služeb (tzv. EGON služeb).

Povinnost pracovat s údaji, obsaženými v základních registrech, vyplývá pro řadu privátních subjektů z konkrétních zákonů, které upravují jejich činnost.

Například zákon č. 253/2008 Sb., „o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu“, ukládá povinnosti jednoznačné identifikace klienta při každém obchodu v hodnotě nad 1 000 EUR a dále jeho tzv. kontrolu (zahrnující „získání informací potřebných pro provádění průběžného sledování obchodního vztahu“) při každém jednotlivém obchodu nad 15 000 EUR. Tato povinnost, jejíž splnění vyžaduje přístup k údajům, obsaženým v základních registrech, se přitom netýká pouze finančních institucí včetně bank, ale celé řady dalších subjektů, jako jsou například držitelé povolení k provozování sázkových her v kasinu, osob oprávněných k obchodování s nemovitostmi, osob oprávněných obchodovat s použitým zbožím, přijímání věcí do zástavy atd.

Bez přístupu k základním registrům ale není možné splnit ani povinnost základní identifikace. Důvodem je mj. i deklarovaný trend českého eGovernmentu: přesunout co nejvíce údajů z občanského průkazu právě do základních registrů a samotný průkaz používat spíše jen jako jakýsi odkaz (ukazatel) do základních registrů, kde jsou údaje o držiteli průkazu umístěny. Tím se ale tyto údaje zneprístupní těm subjektům, které nemají přístup k obsahu základních registrů.

Příkladem může být údaj o místě trvalého pobytu, který na nových strojově čitelných občanských průkazech původně neměl být uváděn vůbec. Nakonec na nich přece jen uváděn je, ale jen do roku 2017. Od této doby zde bude uveden volitelně.

PRVOTNÍ PŘÍČINA PROBLÉMU

Na druhou stranu legislativa, která do našeho právního řádu zavádí základní registry, dává některým jiným privátním subjektům právo získávat údaje ze základních registrů.

Podle zákona č. 227/2009 Sb., „kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o základních registrech“, mají například pojišťovny a zajišťovny (pro účely související s pojišťovací a zajišťovací činností) právo získávat ze základního registru obyvatel údaje o jménu, případně jménech, příjmení, datu narození a adrese místa či trvalého pobytu fyzických osob. Obdobné právo mají zdravotní pojišťovny (o svých pojištěncích) a také zdravotnická zařízení (oprávněná provádět pravidelná nebo zvláštní očkování).

Platná legislativa kolem základních registrů ale nedovoluje napojit informační systémy privátních subjektů (jako jsou např. banky, pojišťovny, zdravotnická zařízení atd.) na vnější rozhraní informačního systému základních registrů a využívat jeho služby interaktivním způsobem. Brání tomu zásada, podle které takovéto napojení a možnost interaktivního využívání služeb mají pouze agendové informační systémy provozované orgány veřejné moci – po příslušném ohlášení agend, registraci konkrétních agendových informačních systémů a splnění dalších podmínek, týkajících se například jednoznačné identifikace a autentizace všech konkrétních uživatelů těchto systémů.

Pro informační systémy privátních subjektů, stejně jako pro agendové informační systémy orgánů veřejné moci, nepřipadají v úvahu ani nouzová řešení v podobě přístupu k základním registrům přes CzechPointy či přes datové schránky. Důvodem je jak dávkový způsob jejich fungování a s ním související dlouhé a v čase negarantované odezvy, tak i problematická automatizace transakcí a špatné škálování (nevhodnost pro větší objemy transakcí). Pro většinu privátních subjektů (vyjma bank) navíc zřízení vlastního CzechPointu nepřipadá vůbec v úvahu.

Nevyužitý potenciál

Kromě nových povinností přinášejí základní registry, spolu se změnami týkajícími se občanských průkazů, i určité nové možnosti. Takové, na jejichž využití by chtěla (a měla) participovat i privátní sféra.

Příkladem může být zavedení tzv. bezpečnostního osobního kódu (BOK) u nových i původních občanských průkazů. Jde o údaj, který je obdobou PINu u platebních karet a slouží k autentizaci držitele průkazu, neboli k prokázání jeho identity.

Přihlašování pomocí strojově (elektronicky) občanských průkazů a BOKu je například jednou z variant přihlašování k webovému rozhraní datových schránek, dle zákona č. 300/2008 Sb., „o elektronických úkonech a autorizované konverzi“. Správné zadání BOKu lze ale využít prakticky kdekoli, kde je to účelné, pro zvýšení spolehlivosti identifikace a autentizace fyzické osoby (oproti pouhému předložení občanského průkazu a pouhému vizuálnímu srovnání vzhledu osoby s vyobrazením na průkazu). Znalost správné hodnoty BOKu je tak dalším prvkem autentizace, neboli ověření identity příslušné fyzické osoby.

Pro privátní subjekty, jako jsou například banky, ale také utility, telekomunikační operátoři apod., je však možnost využití BOKu pro autentizaci nedostupná. Důvodem je skutečnost, že možnost ověření správně zadaného kódu BOK je možná jen přes tzv. EGON služby, poskytované na vnějším rozhraní informačního systému základních registrů (tzv. EGON rozhraní). Na ně se ale informační systémy privátních subjektů nesmí připojovat, a tudíž ani nemohou využívat zde poskytovaných služeb.

NAVRHOVANÉ ŘEŠENÍ

Navrhované řešení

Jako jediné možné řešení výše popisovaného problému – disproporce mezi povinností či právem a nemožností splnění, resp. využití – se jeví změna základního principu, na kterém jsou až dosud základní registry budovány a provozovány. Tím principem je, že možnost přístupu k jejich obsahu a službám mají pouze orgány veřejné moci a jejich agendové informační systémy.

Náprava musí mít formu zavedení nového principu, podle kterého mohou získat přístup k obsahu a službám základních registrů i ty privátní subjekty, kterým zákon ukládá konkrétní povinnosti, splnitelné jen s přístupem k obsahu základních registrů, či dává právo přístupu k obsahu základních registrů. A to se zachováním analogických principů, podmínek a postupů, jaké platí pro orgány veřejné moci a jejich agendové informační systémy, včetně ohlašování vykonávaných agend, resp. činností, registrace informačních systémů, jednoznačné identifikace a autentizace všech uživatelů či logování všech aktivit.

Jelikož jde o změnu principu, který je sám zakotven v legislativě, je nutné tuto změnu realizovat novelou příslušného zákona. Tím je zákon č. 111/2009 Sb., o základních registrech.

Nabízí se přitom více možností konkrétních technologických řešení využitelných pro naplnění nového principu.

- Prvním možným řešením je umožnit informačním systémům privátních subjektů přímé napojení na vnější rozhraní informačního systému základních registrů (tzv. EGON rozhraní) a využívání jeho služeb (tzv. EGON služeb).
- Dalším možným řešením je napojení privátních informačních systémů na nový agendový informační systém, který by tak fungoval jako zprostředkovatel veškerého přístupu k obsahu a službám základních registrů. Takovýto agendový informační systém, provozovaný konkrétním orgánem veřejné moci, by mohl být jeden pro všechny privátní subjekty. Nebo by jich mohlo být více a každý by zprostředkoval přístup informačním systémům privátních subjektů z určité konkrétní oblasti (například z oblasti financí).

Zavedení nového principu však nemusí být pouhou nápravou nekonzistentní legislativy. Může také významně pomoci při zvyšování národní konkurenceschopnosti tím, že privátním subjektům umožní poskytovat kvalitnější, rychlejší, levnější a přitom bezpečnější servis pro svoje zákazníky. Tito zákazníci – občané a firmy – budou moci díky efektivnímu využívání ICT technologií následně věnovat mnohem více času a zdrojů dalším aktivitám konaným ve prospěch zvýšení konkurenceschopnosti celé České republiky.

Na zpracování dokumentu se podíleli členové Klubu ICTU a přizvaní experti (řazeno abecedně):

Vít Cvrček
Cyril Čapka
Miroslav Filip
Tomáš Holenda
Roman Kamarýt
Richard Kaucký
Pavel Kolář
Jiří Krump
Aleš Kučera
Petr Kučera
Václav Mach
Miloslav Marčan
Jaroslav Martaus
Vladimír Matějčík
Jaroslav Pejčoch
Robert Pergl
Martin Procházka
Miroslav Řezníček
Petr Říha
Vít Suchánek
Jiří Štochel

Redakci provedl Jiří Peterka.

Materiál je k dispozici v elektronické podobě na webových stránkách ICT Unie – www.ictu.cz.

ICT UNIE o.s.

K Červenému dvoru 25a/3269

130 00 Praha 3

tel.: +420 222 582 880

fax: +420 222 585 278

info: ictu@ictu.cz

www.ictu.cz